

teórii množín (J. Krajíček, MÚ ČSAV, Praha), aktuálnym problémom výskumu menotov (Z. Hedrlin, MÚ MFF UK, Praha).

Hovorilo sa o filozoficko-teoretických otázkach teórie zložitosti (P. Pudlák, MÚ ČSAV, Praha), o aktuálnych otázkach logického programovania vo vzťahu k jazyku PROLOG v súvislosti s piatou generáciou počítačov (P. Štěpánek, MFF UK, Praha), ako aj o logických chybách v logickom usudzovaní (Z. Jančaříková, Z. Pertlová, ÚFS ČSAV, Praha).

Interdisciplinárne sympóziu znova potvrdilo, že v oblasti logiky sa za posledné obdobie nahromadilo mnoho veľmi aktuálnych problémov, ktorých riešenie si vyžaduje urýchlené zjednocovanie výskumných kapacít, posilnenie komplexných a interdisciplinárnych vzťahov najmä medzi filozofiou, logikou, matematikou, jazykovedou a kybernetikou. Zároveň potvrdilo správnosť zamerania koncepcie ČÚ IX-3-7, a to ako v teoretickej, tak aj v prakticko-realizačnej sfére.

Ján Dubníčka

FILOZOFICKÉ A METODOLOGICKÉ OTÁZKY SÚČASNEJ TECHNIKY A TECHNOLOGIE

Rada stáleho seminára k filozofickým a metodologickým otázkam rozvoja prírodných a technických vied prezídia ČSAV usporadúva pod patronátom Ústavu pre filozofiu a sociológiu ČSAV ročne pravidelne najmenej dva vedecké semináre k aktuálnym filozoficko-metodologickým problémom. Z posledných rokov pripomeňme napr. semináre k filozofickým a spoločenským súvislostiam mikroelektroniky, biotechnológie, životného prostredia a i. Tieto podujatia majú tradične vysokú úroveň. Zúčastňujú sa ich vedci z rozličných odborov spoločenských, prírodných a technických vied, ktoré sa stretávajú s danou problémovou oblasťou. Výsledky seminárov edituje dr. J. Stachová v zborníkoch. K semináru o ekologických problémoch bola pripravená aj bibliografia k vybraným okruhom problémov.

V dňoch 14.—15. apríla 1987 sa uskutočnil seminár na tému *Filozofické a metodologické otázky súčasnej techniky a technológie*. Účastníci z celej republiky predniesli na ňom takmer tridsať príspevkov, súvisiacich s rozličnými stránkami techniky — od filozofických problémov technických vied, postavenia človeka v súčasnej technike, ekologických, ekonomických, etických aspektov, cez problémy špeciálnych oblastí techniky až k jej metodologickým otázkam. Hlavným zámerom seminára bolo zamyslieť sa nad cieľmi a kvalitou vedecko-technického pokroku, hlavne jeho technického komponentu, vysondovať hlavné teoretické problémy techniky v súčasnej spoločnosti a načrtnúť možnosti ich riešenia. Program bol rozdelený do 3 tematických okruhov: 1. okruh sa týkal najmä otázok podstaty techniky a jej rozvoja, vzťahu techniky, spoločnosti a človeka, techniky a prírody, 2. okruh sa zaoberal analýzou logiky historického vývoja techniky a špecifickosti skúmania prírody a techniky, 3. okruh sa zamerával na zmeny výrobného a životného spôsobu v súvislosti s vedecko-technickou revolúciou.

V úvodnom referáte podujatia zdôraznil akademik Jaroslav Němec, člen prezídia ČSAV, potrebu syntézy poznatkov v oblasti prírody a techniky

(ilustroval ju na princípe kybernetiky), zhodnocovanie predchádzajúcich technických skúseností a zdokonaľovanie systému informácií, význam nových prírodovedných poznatkov pre oblasť techniky. Poukázal na náročnosť technických povolání, na zvýšenú mieru rizikovosti, ktorá je obsiahnutá v každej technickej činnosti, na potrebu celoživotného vzdelávania sa súčasných technikov.

V prvej časti príspevok ing. J. Jirásk a poukázal na rastúci záujem filozofie a spoločenských vied o techniku, na rozširovanie nových tém, problémov v tejto oblasti, na prudký vývoj techniky samotnej a zaostávanie spoločensko-vednej anticipácie a reflexie týchto procesov. Naznačil nové tendencie v technickej činnosti, upozornil na potrebu technologickej emancipácie človeka a na fundované vedecké rozvíjanie a presadzovanie novej techniky. Čl. kor. J. Linhart načrtol problémy poľudšťovania technického prostredia a vybudovania psychologického systému, zaoberajúceho sa prispôsobovaním techniky človeku. Doc. L. Hohoš analyzoval úlohu ľudského faktora v stratégii urýchlenia a nastupujúcu etapu VTR. Z ďalších príspevkov boli myšlienkovu podnetné vystúpenia doc. O. Tenzera — o rozporoch procesu umocňovania síl človeka prostredníctvom techniky, dr. Kolářského — k filozofickým problémom techniky a súčasnej ekologickej situácie a dr. J. Dvořáka — k problémom filozofickej analýzy technosféry.

V druhej časti, v analýze logiky historického vývoja techniky upozornil ing. dr. J. Šmajsa na zanedbávaný fakt, že v technike prebieha viacero vývojových línií, ktoré pretrvávajú aj na kvalitatívne odlišných stupňoch vývoja techniky. Dr. M. Mráz na základe analýzy pojmu „techné“ v antickej tradícii sa pokúsil určiť miesto techniky v antickej kultúre. Prof. A. Klas sa zaoberal procesom informatizácie spoločnosti, problémom spracovania informácií a formovania komunikačnej siete. Prof. E. Duda vymedzil zvláštnosti metodológie technických vied — jej formovanie znamená dlhodobý proces. Formuloval otázku, či v budúcnosti vznikne jednotný prírodovedno-technický teoretický systém. Prof. J. Buda vo svojom príspevku skúmal systémové premeny vo výrobnom procese, ich prípravu najmä v súvislosti so zavádzaním automatizácie.

V treťom okruhu analyzoval ing. V. Štědrónský kľúčové smery VTR, ich sociálno-ekonomické súvislosti, vplyv na spôsob výroby a spôsob života. Ďalšie príspevky sa zamýšľali nad novými trendmi v elektronike, strojárstve, biotechnológií. Dr. J. Vláščil rozoberal zmeny v obsahu práce v dôsledku rozvoja techniky. Prof. V. Ráb sa zamýšľal nad etickými otázkami, prameniacimi z modernej vedy a techniky, poukázal na potrebu rozpracovávať inžiniersku etiku. Zaujímavý bol metodologický príspevok doc. Z. Sobotku, charakterizujúci špecifiku metód technických vied, ktoré musia zohľadňovať značnú mieru stochastickosti procesov, ovplyvňujúcich technické objekty. Inžinier musí v technickej konštrukcii dokázať integrovať kvalitatívne rozdielne parametre a faktory.

V živej záverečnej diskusii sa posudzovali najmä spoločenské, etické, ekologické a metodologické otázky, ktoré súvisia so súčasným rozvojom vedy a techniky.

Ján Letaši